

Lunden er den viktigste beboeren i fuglefjellene på Røstøyene. Foto: Tycho Anker-Nilssen

I 1964 flyttet Svein Myrberget ved Statens Viltundersøkelser sin lundeforskning fra Lovund på Helgeland til Røst. Svein så fordelene av et enklere terreng enn steinura på Lovund og muligheten til å ha en base midt i lundekolonien. Han fikk tilgang til en gammel hytte på Hernyken som han bygde ut med et rom på 10 m². Opprinnelsen til hytta var en utrangert trebåt som ble dratt på land en gang i mellomkrigstiden og lagt opp-ned for å gi ly når de så til sauene, ventet på å trekke garnene, eller høstet egg og fugler. Denne tradisjonelle formen for matauk var fremdeles viktig for livet på kysten til landet kom på fote igjen etter krigen. Så fikset man litt på krypnet hver gang man var der. Det gamle rommet hadde fremdeles jordgulv og en steinvegg da jeg kom dit i 1981, og buen over den lave inngangsdøra var et av spantene fra båten. Det tok vi vare på da stasjonen ble totalrenovert i 2009. Det henger på veggen for å minne oss på hvor vi kommer fra.

Krisen som vekket miljøbevisstheten

Svein forsket på variasjoner i lundeungenes kondisjon når de forlot reiret. Dermed dokumenterte han også at det fram til 1968 stort sett var gode år for lundene på Røst. Det er spesielt verdifullt, siden dette er perioden da bestanden av norsk vårgytende sild brøt

fullstendig sammen. I 1969 var det knapt sild å finne i gyteområdene langs norskekysten. Det ble også det første året med stor dødelighet for lundeungene på Røst. Ni av ti unger døde i reiret og de neste fire årene ble like ille. Røstværingene hadde aldri opplevd noe lignende, og de hadde grunn til å vite. Fangst av lundeunger på vei til sjøen i mørke augustnetter var fremdeles en levende tradisjon på den tiden.

Sildebestanden lå brakk gjennom hele 1970-tallet. Etter en kort opptur for lundene i 1974 kom det åtte uår til, på rekke og rad. Det var den landskjente ornitologen Gunnar Lid som dokumenterte dette. Han overtok lundestudiene på Røst fra Svein i 1970 og fulgte lundene hvert eneste år gjennom de magre 70-årene. Det var ringmerking av havsvaler han egentlig kom for, men lundenes dystre kår ble raskt hovedfokus. Den massive dødeligheten for lundeungene på Røst savnet sidestykke. Gunnar, som var tilknyttet Zoologisk Museum i Oslo, var heldigvis en formidler av de sjeldne. Hans mange varsler om problemene for Norges mest ikoniske sjøfugl i landets største fuglefjell nådde de fleste. Å belyse årsakene ble et av de fundamentale motivene for «Det nasjonale sjøfuglprosjektet» som startet i 1979. Prosjektet gikk i seks år og la grunnlaget for den systematiske overvåkingen av norske sjøfugler og forskningen på årsaker til de store endringene i bestandene.

Å måle lundeungenes kondisjon og overlevelse har vært en viktig del av forskningen. Denne ungen var flere uker på overtid i reiret, men fremdeles ikke klar for et selvstendig liv. Foto: Tycho Anker-Nilssen